

Kleine zielen is vrolijker, kleurrijker en warmer dan het vorige deel van de Couperustrilogie, maar een **richtinggevend plot ontbreekt**.

Kleine zielen

Toneel

★★★★★

Toneelgroep Amsterdam
24/9,
Maschinenhalle
Zweckel, Gladbeck,
Duitsland. Daar
nog t/m 30/9,
daarna
Stadsschouwburg
Amsterdam.

Kleine Zielen
door Toneel-
groep Amster-
dam

Foto
Jan Versweyveld

Bewerker Koen Tachelet blijft te trouw aan Couperus' bloemrijke boekentaal.

Het is het diapositief van *De dingen die voorbijgaan*, de Couperusbewerking die regisseur Ivo van Hove en zijn Toneelgroep Amsterdam vorig jaar maakten op de Ruhrtriënnale. Op dezelfde locatie, de magistrale machinehal Zweckel in Gladbeck, met groten-deels dezelfde cast, en eveneens vol familieleed dat van generatie op generatie wordt doorgegeven. Maar tegenover de zwart- en grijstinten van *De dingen die voorbijgaan* staan in *Kleine zielen* pastelkleuren en bloemmotieven. Waar toen leegte en kou het scènebeeld domineerden, valt nu goudkleurig strijklucht op bloeiende planten. In plaats van uitzichtloosheid is in *Kleine zielen* ruimte voor hoop.

Maar waar Van Hove in *De dingen die voorbijgaan* het publiek met stijlvolle melancholie onverbiddelijk meevoer in een beklemmend universum, krijgt *Kleine zielen* onvoldoende richting. Verhaallijnen dwarrelen los in de ruimte en blijven cirkelen rond een holle kern. Ondanks een aantal fraaie scènes levert dat geen overtuigende voorstelling op.

Van Hove en bewerker Koen Tachelet baseerden zich op boek twee en

vier van Couperus' *De boeken der kleine zielen*. Helaas vormt de eerbied voor Couperus' soms al te bloemrijke taal een probleem voor de voorstelling. Tachelet kon geen afstand doen van poëtische frasen als 'de vlok-kende dagen' en laat de personages geregeld in beschouwelijke monologen op zichzelf en het leven reflecteren, wat de voorstelling onnodig vertraagt. Scènes met levendige dialogen worden geregeld onderbroken door monologues intérieures – een literair stijlmiddel dat op toneel vaak iets potsierlijks krijgt. Door de overdaad aan verteltekst en expliciete reflectie worden bovendien de intenties van de personages te veel ingekleurd. Zo wordt plots gezegd: 'Ik verlang naar mijn eigen weg! En ik verlang ernaar die alleen te gaan!' De acteurs doen, meestal tevergeefs, hun uiterste best de archaische teksten te bezielen.

Gaandeweg dringt de crux van het

probleem door: er gebeurt niets. Er is geen stuwend drama, geen voorval dat de handeling verder helpt en geen overkoepelend narratief. Er zijn enkel die dolende zielen met ieder hun eigen pijn, die om elkaar heen draaien, terugdeinzen en weer toenaderen. Van Hove heeft daarom geprobeerd er een fragmentarische mozaïekvertelling van te maken, waarin het perspectief steeds bij een ander personage ligt. Elke acteur krijgt zijn eigen 'momentje', en hoewel dat best onderhoudend is, ontbreekt nog steeds een kern. Richting het einde domineren sentimentele liefdeslijntjes en dreigt de voorstelling onder meer door de opdringerige 'minimal music' van Harry de Wit kitsch te worden.

Wat rest, zijn de sterke acteurs van Toneelgroep Amsterdam, die interessante personages creëren en incidenteel mooie scènes tot stand brengen. Chris Nietvelt is een stugge, gehar-

naste Constance, de ontaarde dochter uit het Haagse notabelengeslacht die ontroerend ontdooit door een opbloeiende verliefdheid. Steven van Watermeulen speelt de nieuwe harts-tocht van de uitgebluste Henri vol innemend ongeloof, met vochtige, verbaasde ogen achter zijn dikke brillen-glazen. Hélène Devos zet een ijzingwekkende Marietje neer, het nichtje dat geplaagd wordt door de geest van haar vader en visioenen van de dood. Maria Kraakman is een verrukkelijk bronstige Mathilde, die in een lange, dansante solo een middagje schaatsen al heupwiegend omtovert tot een wellustige paringsdans. En Frieda Pittoors reflecteert in zwierige literaire volzinnen op de handelingen, en figureert zo tegelijk als een soort verteller in de vorm van een eenpersoons Grieks koor. Maar al hun kwaliteiten ten spijt wordt *Kleine zielen* nergens meer dan de som der delen.

Herien Wensink

✦ DE VOLTOOIING VAN DE COUPERUSTRILOGIE

Met *Kleine zielen* voltooit Ivo van Hove zijn Couperustrilogie op de Ruhrtriënnale. Eerder maakte hij daar *De Stille Kracht* (2015), en *De dingen die voorbijgaan* (2016). Die

laatste voorstelling werd geselecteerd voor het Nederlands Theaterfestival. Over *De Stille Kracht* schreef de *Volkskrant* eerder: 'Het probleem met deze *De Stille Kracht* is

vooral de botsing tussen teksttoneel (waarin een verhaal moet worden verteld) en performance-theater (waarin spectaculaire beelden domineren).' De voorstelling kreeg drie

sterren. *De dingen die voorbijgaan* kreeg de volgende recensie: 'Een groots noodlotsdrama, dat in een stijlvolle voorstelling geheel recht doet aan Couperus.'